Nr 8

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner om bevarande av odlad och odlingsbar mark.

Motionerna

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972: 42 av herr Nilsson i Agnäs (m) vari hemställts att riksdagen till Kungl. Maj:t framför sin åsikt att åtgärder bör sättas in i syfte att förhindra att den odlade jorden spolieras,

dels motionen 1972: 43 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Petersson i Gäddvik (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i syfte att i ett avspärrnings- eller annat krisläge trygga möjligheterna till snabb uppodling av tidigare åkermark.

Utskottet

Mot bakgrund av situationen i fråga om världens livsmedelsförsörjning anförs i motionen 1972: 42 kritik mot att odlingsbar mark tas i anspråk för bebyggelse eller liknande ändamål. Enligt motionärens mening bör omedelbara åtgärder sättas in för att hindra att den odlade jorden spolieras. I motionen 1972: 43 påtalas de risker för vårt lands försörjning i händelse av avspärrning eller annat krisläge som är förknippade med den fortgående förbuskningen och beskogningen av tidigare odlad mark. Om nyodling av denna areal på nytt skulle erfordras, och det kan enligt motionärerna inträffa snabbare än som förutsetts, tar det lång tid innan den blir produktiv. Genom att hålla en viss del av jorden öppen kunde, menar motionärerna, en jordreserv skapas, färdig för snabb uppodling.

I anledning av motionerna får utskottet erinra om vad lantbruksstyrelsen i remissyttrande över en motion i ämnet föregående år (JoU 1971: 26) anförde. Nedläggningen av åkerjord syntes enligt lantbruksregistret försiggå i långsammare takt än som tidigare förmodats. Styrelsen bedömde det som mest troligt att den befintliga åkerarealen om 3 milj. ha skulle komma att uppgå till 2,5—2,7 milj. ha år 1980 i stället för 2,0 milj. ha som ännu för några år sedan ansågs troligt.

Nedläggningen av åker har enligt den officiella lantbruksstatistiken under de senaste åren gått långsammare än tidigare. Snabbast går ned-

läggningen i de norra delarna av landet. Den förbättring av stödet till jordbruket i norra Sverige som riksdagen beslöt om föregående år är dock enligt utskottets uppfattning ägnad att dämpa den nedåtgående trenden i produktionsutvecklingen och torde därmed även komma att fördröja nedläggningen av åker i denna landsdel. Utskottet får i sammanhanget vidare erinra om det förslag rörande landskapsvård i odlingsbygder som i årets statsverksproposition förelagts riksdagen och som jordbruksutskottet i huvudsak biträtt (JoU 1972: 1 p. 36). Vid riksdagens bifall härtill kommer vissa jordbruksmarker, som är av betydelse för landskapsvården, att kunna hållas öppna med statligt stöd. Med hänvisning till det anförda finner utskottet inte tillräckliga skäl att i anledning av motionen 1972: 43 föreslå någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad gäller i motionen 1972: 42 berörd fråga om ianspråktagande av odlad mark för vägar och bebyggelse m. m. får utskottet erinra om vad som framkommit vid tidigare riksdagsbehandling av frågan (JoU 1969: 21 och 1970: 14). Riksdagen har därvid hänvisat bl. a. till ett av statens planverk i ämnet avgivet remissyttrande, vari framhållits att resultatet av den pågående strukturomvandlingen ofrånkomligen måste bli, att växande krav ställs på mark för tätorternas utbyggnad. Vid denna tätortsexpansion måste man otvivelaktigt räkna med att odlad jord i viss utsträckning behöver tas i anspråk. Med hänsyn till att tätorterna sammanlagt upptar en mycket ringa del av landets yta, har dock riksdagen funnit sig kunna anta att de områden som måste tas ur jordbruksproduktionen för bebyggelse eller för andra ändamål måste bli av sådan begränsad omfattning i förhållande till landets totala åkerareal, att minskningen i fråga om odlad jord inte i nämnvärd grad skulle komma att påverka försörjningsläget. Jordbruksutskottet framhöll vidare i sitt av riksdagen godkända uttalande (1969: 21) att det skulle leda till svåröverskådliga konsekvenser för det fortsatta samhällsbyggandet om planeringsverksamheten skulle bindas av föreskrifter som generellt hindrade att viss typ av mark utnyttjades för ändamålet.

Utskottet har inte funnit anledning föreslå riksdagen att frångå den sålunda redovisade ståndpunkten i frågan och avstyrker således bifall till motionen 1972: 42. I detta sammanhang vill utskottet emellertid liksom tidigare understryka att god åkerjord givetvis såvitt möjligt bör behållas för fortsatt jordbruksproduktion. Det framstår sålunda som tämligen självklart att man inte bör ta högvärdig jordbruksmark i anspråk för tätbebyggelseändamål, om en från samhällsbyggande synpunkt likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark. Utskottet utgår från att lantbruksnämnderna i god tid

bereds tillfälle att i hithörande ärenden framlägga sina synpunkter till vederbörande planeringsorgan.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen lämnar motionerna 1972: 42 och 1972: 43 utan åtgärd.

Stockholm den 21 mars 1972

På jordbruksutskottets vägnar
ERIC MOSSBERGER

Närvarande: herrar Mossberger (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c)*, Magnusson i Grebbestad (s)*, Augustsson (s), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), fru Theorin (s) och herr Stjernström (c)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

N. O. Mauritzons Boktryckeri AB, Stockholm 1972